

نقش شبکه در کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی با هدف استفاده مشترک

دکتر نشانه پاکدامن

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال

چکیده

با توجه به اینکه تعداد دانشجویان روز به روز در حال افزایش است، ارتباط شبکه‌ای در کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک می‌تواند در رفع نیازهای اطلاعاتی دانشجویان نقش بسیار ارزنده‌ای را ایفا کند در واقع، ایجاد این امکان در کتابخانه‌ها منافی را نه تنها برای مراجعان بلکه برای کارکنان این نوع کتابخانه‌ها به همراه خواهد داشت. بنابراین، ارتباط شبکه‌ای کتابخانه‌ها در قالب طرح کنسرسیوم سبب کاهش هزینه‌ها، امکان خرید نرم‌افزار مدیریت کتابخانه به شکل مشترک، ایجاد فهرست‌های مشترک، بالا رفتن میزان کارایی کارکنان کتابخانه و از همه مهم تر آموزش مادام‌العمر برای کلیه مراجعان می‌شود. لذا در مقاله حاضر سعی شده است که علاوه بر اشاره به منافع همکاری از طریق شبکه بین کتابخانه‌ها به نمونه‌های بسیار موفقی از پروژه‌هایی نظیر اونتاریو و کینیڈا که در واقع نقطه اتصال کتابخانه عمومی و دانشگاهی به یکدیگرند، اشاره شود. کلید واژه‌ها: کتابخانه‌های عمومی، کتابخانه‌های دانشگاهی، کتابخانه‌ها با هدف استفاده مشترک، شبکه همکاری بین کتابخانه‌ای

مقدمه

نظر به ظهور روندها و تحولات سریع خصوصاً در اوایل هزاره سوم میلادی، از جمله جهانی شدن امور دنیای امروز، انفجار اطلاعات، پیدایش منابع اطلاعاتی جدید و دسترسی الکترونیکی به منابع اطلاعاتی و نیاز روز افزون برای یادگیری و آموزش مادام العمر،.... کتابخانه‌ها با چالش‌های اساسی جدیدی روبه رو شده‌اند. در چنین شرایطی کتابخانه‌ها ضمن اینکه باید به عنوان مراکز معنوی و فرهنگی حافظ میراث مکتوب جوامع خود باشند، دسترسی به حجم عظیم و در حال گسترش اطلاعات را، دسترسی به فهرست‌های پیوسته انبوهی از منابع سودمند و آموزنده گرفته تا متن کامل کتاب‌ها، مقاله‌های نشریات ادواری، گزارش‌های دولتی و در نهایت اشتراک منابع میان کتابخانه‌ای را فراهم کنند و بدین ترتیب، نقش مهمی را در تأمین نیازهای اطلاعاتی اعضای جامعه خود و جامعه جهانی ایفا نمایند (پاکدامن، ۱۳۸۳، ص ۳) و این نقش در قالب همکاری مشترک بین کتابخانه‌ها امکان‌پذیر است.

تا قبل از دهه ۱۹۹۰ میلادی، «کتابخانه با هدف استفاده مشترک» بر کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی متمرکز بود ولی در سال‌های اخیر تحول جدیدی در ایجاد ارتباط بین کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی در استرالیا، فنلاند، آلمان، لاتویا، سوئد، و ایالت متحده صورت گرفته است (کراتز^۱، ۲۰۰۳). اخیراً نیز در آفریقای جنوبی مطالعاتی در فاصله ماه‌های اوت و دسامبر ۲۰۰۲، در خصوص همکاری بین کتابخانه‌ها از طریق کنسرسیوم صورت گرفته است (سکامبه^۲، ۲۰۰۲). Almedalbiblioteket در گوتلند و Sambiblioteket در هارنوسند دو نمونه از کتابخانه با هدف استفاده مشترک هستند که هم به کتابخانه‌های عمومی و هم به کتابخانه‌های دانشگاهی سرویس می‌دهند و دو کتابخانه عمومی و دانشگاهی در یک ساختمان ادغام شده‌اند (مودیگ^۳، ۲۰۰۵، ص ۱). دلایل متعددی برای مشارکت کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک وجود دارد که از مهم‌ترین

1.Kratz

1.Sekambe

2. Modigh

آنها می‌توان به صرفه‌جویی اقتصادی، کارآیی، غنای بیشتر مجموعه، آموزش و خدمات قابل دسترس و همچنین برقراری پلی ارتباطی میان نیازهای عموم مردم و جامعه دانشگاهی اشاره کرد. از آنجایی که شبکه می‌تواند در تحکیم ارتباط بین کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک نقش اساسی را ایفا کند، لذا در این مقاله سعی شده است به نمونه‌های موفق پروژه‌هایی که در واقع به عنوان نقطه اتصال کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی عمل می‌کنند، نظیر پروژه اونتاریو^۱، کنیتیکا^۲، اشاره کرد.

نمونه‌هایی از همکاری کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی

۱. ایالت کاتالونیا^۳

در کشور کوچکی مانند کاتالونیا ثابت شده است که سیاست همکاری شبکه‌های کتابخانه‌های مختلف ضروری است و این به معنی به اشتراک گذاشتن منابع و خدمات به منظور دسترسی به خدمات کارآمدتر به همه شهروندان و حفظ صرفه‌جویی‌های اقتصادی در استفاده از منابع کتابخانه‌های عمومی می‌باشد. لذا در ژوئیه قرن بیستم دولت کاتالونیا توافقنامه‌ای را تصویب کرد که الحاق شبکه‌های کتابخانه‌های مختلف به وسیله افزایش همکاری بین آنها در طی سال‌های ۲۰۰۴-۲۰۰۷ به انجام برسد، همچنین در تاریخ ۱۸ مارس ۱۹۹۳ قانونی برای طرح ریزی، ایجاد، سازماندهی، اجرا و هماهنگی سیستم کتابخانه کاتالونیا^۴ به تصویب رسید. بعد از گذشت ۲۰ سال از تصویب این قانون، پیشرفت‌هایی در برخی امکانات کتابخانه‌ها حاصل شد. (بایلاک^۴، ۲۰۰۴)

۲. شهر اونتاریو

همان گونه که اشاره شد مؤسسات دانشگاهی، آموزشگاهی، و عمومی باید با

3.Ontario

4.Kenitica

1.Catalonia

2.Bailac

یکدیگر مشارکت کنند تا بتوانند نقشی مرکزی را در انتقال اطلاعات به جوامع باسواد از طریق تولید محتوا، آموزش، و خدمات قابل دسترس ایفا کنند. در شهر اونتاریو کتابخانه‌ها هر ساله مبلغی در حدود ۱۵۰ میلیون دلار جهت خرید منابع خود از قبیل کتاب‌های علمی، داستان‌های همه‌پسند، پروانه‌های ثبت اختراع، اختراعات مجلات جدید، و مواد سمعی بصری صرف می‌کنند. تخمین زده می‌شود که در حدود ۶۵۰۰ کتابخانه این بودجه را به صورت انفرادی صرف می‌کنند ولی در سازمان‌های مادر این کتابخانه‌ها هنوز هیچ نوع مکانیسمی وجود ندارد تا سبب این بودجه‌ها به شکل صرفه‌جویانه هزینه گردد، یا اینکه کتابخانه‌ها خدمات خود را توسعه دهند تا توانایی سرویس دهی به همه شهروندان وجود داشته باشد. در شهر اونتاریو معمولاً کتابخانه‌های بزرگ توانایی خرید محصولات اطلاعاتی الکترونیکی را دارند، در حالی که کتابخانه‌های کوچک مخصوصاً آن‌هایی که به مدارس یا عموم مردم سرویس می‌دهند بودجه اندکی برای خرید منابع و دیگر محصولات در مقایسه با مورد مشابه را در اختیار دارند. در نیمه دهه ۱۹۹۰، کتابخانه‌ها با محدودیت بودجه و افزایش هزینه‌ها مواجه شدند خطر تعطیل کتابخانه‌های مدارس اونتاریو را به شدت تهدید می‌کرد، و کتابخانه‌ها نیز از ارائه خدمات تهیه مجموعه برای همه شهروندان خودداری می‌کردند؛ و این همه در زمانی اتفاق افتاد که دانشجویان، کارگران، افراد متخصص، و مشاغل آزاد شدیداً نیازمند به اطلاعات بودند. بنابراین، با توجه به مشکلات بودجه، نیاز به همکاری میان کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی شدیداً احساس می‌شد، زیرا نتایج این همکاری منافع زیادی را برای کل شهروندان اونتاریو به همراه داشت. لذا پروژه کتابخانه دیجیتال اونتاریو مطرح گردید. در این پروژه، میان ۶۵۰۰ کتابخانه عمومی، دانشگاهی، آموزشگاهی، و دانشکده‌ای ارتباط برقرار می‌شد. بدون همکاری کتابخانه دیجیتال اونتاریو، شکاف اطلاعاتی میان گروهی که دسترسی به اطلاعات داشتند و افرادی که این دسترسی برایشان وجود نداشت بیشتر می‌شد. اگر پروژه کتابخانه دیجیتال اونتاریو مورد حمایت مالی قوی قرار گیرد ایالت اونتاریو می‌تواند به پیشرفت‌های زیادی در تحقیق و آموزش دست یابد

(برنامه اقتصادی و تجاری کتابخانه دیجیتال اونتاریو، ۲۰۰۲).

برنامه کار کتابخانه دیجیتال اونتاریو

۱. افزایش دسترسی به اطلاعات الکترونیکی، ابزارهای تعاملی، مواد آموزش از راه دور؛
 ۲. فراهم کردن خدمات مرجع مجازی و ارائه این خدمات توسط متخصصین، همه روزه و در کلیه ساعات شبانه روز در سراسر ایالت اونتاریو؛
 ۳. توسعه وسایل پیشرفته جست و جو؛
 ۴. همکاری میان کتابخانه‌های بخش‌های آموزشی و یادگیری، مجامع تجاری و مراقبت‌های بهداشتی؛
 ۵. توسعه پایگاه دسترسی منحصر به فرد در ایالت اونتاریو فقط از طریق کتابخانه‌های ملی قابل دسترس باشد.
- بنابراین، کتابخانه‌های عمومی، دانشگاهی، دانشکده‌ای، و آموزشگاهی از طریق ارائه محصولات نقشی کلیدی رادر گسترش پروژه کتابخانه دیجیتال اونتاریو بر عهده دارند. (برنامه اقتصادی و تجاری کتابخانه دیجیتال اونتاریو، ۲۰۰۲).

۳. کشور سوئد

امروزه اگر کتابخانه عمومی با سایر کتابخانه‌ها هیچ‌گونه ارتباطی نداشته باشد اساساً نمی‌توان به آن کتابخانه اطلاق کرد؛ زیرا دلایل زیادی برای همکاری میان کتابخانه‌ها وجود دارد. یکی از آنها افزایش علاقه به استفاده از کتابخانه است که توجه به آن اندک است و مسئله بعدی توجه به سطح خدماتی است که کتابخانه‌ها ارائه می‌دهند. این امر بویژه در زمینه آموزش از راه دور حائز اهمیت است. امروزه بیش از نیمی از مراجعه کنندگان به کتابخانه‌های عمومی دانشجویان سطوح مختلف هستند. دو کتابخانه عمومی

و دانشگاهی که در یک ساختمان ادغام شده‌اند عبارتند از: کتابخانه Almedalsbiblioteket و گوتلند و Sambiblioteket در هارنوسند. کتابخانه‌های دیگر نیز به سرعت پروژه‌های خود را در چارچوب‌های محلی و منطقه‌ای با دیدگاه افزایش خدمات به دانشجویان و فراگیران بزرگسال توسعه داده‌اند. یکی از تجربه‌های مشترک این پروژه‌ها آن است که دانشگاه‌های کوچک و جدید و کتابخانه‌های تحقیقاتی نسبت به آنهایی که بزرگ‌ترند تمایل بیشتری به همکاری دارند و این همکاری در تهیه و ارائه خدمات مرجع دیجیتالی نقش اساسی را ایفا می‌نماید. بنابراین، همکاری می‌تواند اولین گام برای شبکه‌سازی در مقیاس وسیع‌تر باشد. شبکه‌ای در حال رشد در یکی از کتابخانه‌های عمومی، سؤالات مخاطبان خود را از طریق سایت‌های چت و پست الکترونیکی پاسخ می‌دهد. در سال گذشته، در کشور سوئد، پرسش از کتابخانه، با یک پروژه همکاری با خدمات مرجع کتابخانه‌های دانشگاهی سوئد تحت عنوان کتابدار کشیک، مطرح شد. در واقع، هدف از این کار خدمات ارتباطی است تا در بلندمدت خدمات مرجع دیجیتالی در سطح ملی را بوجود آورد. طی بررسی‌های به عمل آمده در کشور سوئد، طی ده سال گذشته مشاهده شده است که دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها در مقطع آموزش عالی به صورت غیر متمرکز گسترش پیدا کرده‌اند و به دنبال آن تعداد دانشجویان نیز از روند رو به رشدی برخوردار بوده است، و این امر فشار زیادی را بر کتابخانه‌ها به دنبال داشته است. به عبارت دیگر، افزایش تعداد دانشجویان تنها تأثیرش بر مکان‌های آموزشی نیست، بلکه بر کتابخانه‌های عمومی نیز کاملاً مشهود است، و این در حالی است که تعداد زیادی از دانشجویان در برنامه‌های آموزشی از راه دور دستیابی فیزیکی به کتابخانه‌ها ندارند بنابراین، به عنوان یک انتخاب، با مراجعه به کتابخانه‌های عمومی می‌توانند کتاب‌های مربوط به دوره تحصیلی خود را تهیه کنند و از اینترنت نیز به عنوان ابزاری جهت تکمیل مطالعاتشان استفاده نمایند. کتابخانه‌های عمومی مدت‌ها تصور می‌کردند که دانشجویان باید مطالعاتشان را در محیطی که در آن درس می‌خوانند تکمیل نمایند و جایی که

مسئولیت برطرف کردن نیازهای اطلاعاتی دانشجویان را بر عهده دارد کتابخانه‌های دانشگاهی - تحقیقاتی است. البته صحت این امر بر کسی پوشیده نیست که وظیفه اصلی کتابخانه‌های دانشگاهی، دانشکده‌ای و تحقیقاتی تهیه ابزارهای مناسب برای به جریان انداختن اطلاعاتی است که دانشجویان نیاز دارند، ولی روند رو به رشد تعداد دانشجویان، همکاری جدی میان کتابخانه‌های دانشگاهی - تحقیقاتی و کتابخانه‌های عمومی را شدیداً می‌طلبد. لذا لازم بود کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی در مورد منابع یکدیگر، در مورد امانت بین کتابخانه‌ای، دستیابی به منابع اطلاعاتی دیجیتالی و همچنین مطالب مربوط به دوره تحصیلی دانشجویان با یکدیگر به بحث و تبادل نظر بپردازند. باین همه، مشخص کردن راهکارها و توجه به آنها بسیار حائز اهمیت است؛ از جمله:

۱. استفاده کنندگان شامل دانشجویان، محققان، معلمان (که البته اینها شناخته شده‌ترین استفاده کنندگان هستند)؛
۲. مجموعه‌های چاپی برای کار مرجع، امانت به شکل مستقیم و امانت بین کتابخانه‌ای که توسط دانشجویان مورد نیاز است؛
۳. دستیابی به خدمات اینترنت به شکل وب سایت، فهرست‌ها، پایگاه‌های اطلاعاتی، کتاب‌های الکترونیکی و دروازه شاهراه‌های اطلاعاتی که توسط دانشجویان تقاضا می‌شود؛
۴. آموزش حرفه‌ای که هدف گروه‌های استفاده کننده است و توسط گروه‌های مختلف کتابخانه‌ها دنبال می‌شود؛
۵. فراهم کردن تکنولوژی گسترش یافته به منظور خود سرویسی، در هنگام امانت دادن، عودت کتاب، جست و جوهای اطلاعاتی، و خدمات مرجع؛
۶. ضرورت تعامل مجازی ۲۴ ساعته در کتابخانه؛
۷. ارائه خدمات و پاسخ به سؤالات توسط کتابدارانی که در سر خدمت خود حاضر باشند؛
۸. گسترش مهارت متقابل و آموزش بیشتر کارکنان کتابخانه‌های مناطق؛

۹. توسعه روش‌ها.

کتابخانه‌های عمومی صرف نظر از عرضه اطلاعات که برای در همه انواع کتابخانه‌ها مشترک است وظیفه‌ای فرهنگی نیز در سوئد دارند. کتابخانه عمومی مؤسسه‌ای فرهنگی است.

بنابراین، ارتباط شبکه‌ای میان کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی می‌تواند در جهت رفع نیازهای اطلاعاتی عموم مردم و نیز دانشجویان از طریق به اشتراک گذاشتن دو جانبه خدمات، نقش ارزنده‌ای را ایفا کند.

۴. کشور استرالیا

یکی از پروژه‌های کشور استرالیا در خصوص ارتباط میان کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی که در مجلس سنا مورد بحث قرار گرفت پروژه کنیتیکا بود. در واقع بحث اصلی این پروژه در خصوص ایجاد این کتابخانه‌ها فضایی واحد و افزایش دسترسی استفاده‌کنندگان به منابع بود که این بحث‌ها منجر به پروژه موفقیت‌آمیز اطلاع‌رسانی کنیتیکا در کشور استرالیا گردید. به عبارت دیگر، اگر دستیابی به مجموعه‌های ملی به صورت چاپی و الکترونیکی میسر نباشد، پروژه کنیتیکا به همه شهروندان استرالیایی کمک خواهد کرد تا به منابع لازم برای کار، مطالعه، تحقیقات و نیازهای اطلاعاتی خود دسترسی پیدا کنند (گزارش سالانه کنیتیکا، ۲۰۰۳-۲۰۰۴)

اولویت‌های عمده پروژه کنیتیکا

- عملکرد بیشتر از طریق توسعه کنیتیکا و ارائه خدمات به زبان‌های چینی، ژاپنی، و کره‌ای‌ها، همچنین ارتقاء اساسی نرم‌افزار سیستم تحویل مدرک کنیتیکا؛
- بهبود عمده در کیفیت داده‌ها در طی سال اول برنامه، بهبود کیفیت در طی دو سال در زمینه ابتکارهایی که کتابخانه‌های استرالیا را قادر خواهند کرد تا کارآیی خود را در

فهرست نویسی و امانت بین کتابخانه‌ای و پشتیبانی از نیازهای استفاده‌کنندگان بهبود بخشند.

- بهبود همکاری نزدیک، با کلیه کتابخانه‌های استرالیایی برای توسعه بخش‌های ویژه به منظور اصلاح پوشش آنها در تمام کتابخانه‌های استرالیا.

فواید شبکه‌های مشترک

- اشتراک منابع اطلاعاتی؛
- صرفه جویی‌های مالی، از جمله سیستم‌های تکنولوژی و ارتباطات اطلاعاتی؛
- افزایش همکاری؛
- همکاری در تهیه پایگاه‌های الکترونیکی نظیر (شبکه علوم ریاضی^۱، پایگاه اطلاعاتی نشریات ادواری منتشر شده توسط الزویر^۲، سرویس پایگاه‌های اطلاعاتی شرکت اسکو^۳، پایگاه اطلاعاتی علوم شرکت تامپسون^۴)؛
- حذف منابع تکراری؛
- بهبود خدمات امانت بین کتابخانه‌ای از طریق استفاده از پیک واحد برای کتاب‌ها و سیستم الکترونیکی^۵ ariel برای مجلات؛
- آموزش از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی؛
- کاهش قیمت‌های نشریات، کتاب، مجلات، مقالات، پایگاه‌های اطلاعاتی از طریق

1.mathscinet

پایگاهی اطلاعاتی است که ۱۷۹۹ مجله را تحت پوشش قرار می‌دهد و ۷۱۴۴۵۰ مقاله اورجینال و ۱۲۱۴۵ نفر داور فعال دارد.

2.Science direct

3.Ebscohost

4.Web of science

۵. سیستم الکترونیکی بین شبکه‌ای است که اطلاعات مقالات را به اشتراک می‌گذارد.

قدرت چانه زنی با فروشندگان؛

- بهبود مجموعه‌های موضوعی برای یکایک کتابخانه‌ها؛
- اشتراک پایگاه و دیگر منابع اطلاعاتی در سطح ملی؛
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی در سطح منطقه‌ای
- کاربران از مؤسسات عضو که اجازه دارند از تسهیلات و امکانات کتابخانه‌ای استفاده کنند.

جمع بندی و پیشنهاد

امروزه مهم‌ترین مسئله برای ارتباط کتابخانه‌ها به عنوان مراکز حیات فکری، برقراری ارتباط شبکه‌ای در کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک و مکان اطلاعاتی برای مراجعه همگان است. این مسئله سبب از بین رفتن شکافی می‌شود که قبلاً میان کتابخانه‌های دانشگاهی - تحقیقاتی و عمومی وجود داشت. در واقع، امروزه با افزایش تعداد دانشجویان، بین این شکاف پلی ایجاد گردیده است، زیرا که در واقع آنها از طریق مراجعه به کتابخانه‌های مختلف به منظور دستیابی به منابع، مشاوره، خدمات اینترنتی و فضایی برای مطالعه، نیازهای خود را برآورده می‌سازند. امروزه کتابخانه‌ها منابع خود را به اشتراک می‌گذارند و این بهترین راه حل جهت همکاری است و منافی را به دنبال خواهد داشت که فقط شامل دانشجویان و مراجعان به کتابخانه‌های عمومی نمی‌شود، بلکه سبب افزایش رقابت در میان کارکنان و تلاش برای ارائه خدمات بهتر توسط آنان می‌گردد و قطعاً به دنبال آن منافی برای کل جامعه، به همراه خواهد داشت. بنابراین، امروزه مسئله‌ای که در اروپا و حتی در کشورهای آفریقایی مطرح است ارتباط کتابخانه‌ها در قالب طرح کنسرسیوم است، زیرا با شرکت در این طرح بسیاری از هزینه‌ها سرشکن شده و امکان خرید نرم‌افزار مدیریت کتابخانه به صورت مشترک، ایجاد فهرست‌های مشترک، آموزش بین کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی و همچنین طرح ریزی جهت اجرای برنامه سواد اطلاعاتی به شکل مشترک برای دانشجویان و عموم مردم از این

طریق امکان‌پذیر است (رزنبرگ^۱، ۲۰۰۵).

بنابراین، وجود شبکه در کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک سبب افزایش بهبود خدمات، تغییر و تحول در زندگی جوامع استفاده‌کننده از آن، صرفه جویی در بودجه، افزایش ساعات کار کتابخانه، مدیریت منسجم و هماهنگ، بالا رفتن میزان کارایی کارکنان کتابخانه، استفاده از کارشناسان متخصص و مهم تر از همه آموزش مادام‌العمر برای کلیه مراجعان است (پاکدامن، ۱۳۸۴).

مأخذ

پاکدامن، نشانه (۱۳۸۳). "بررسی وضع موجود و ارائه طرح پیشنهادی تأسیس شبکه اطلاع‌رسانی برای کتابخانه‌های

عمومی درجه یک سراسر ایران". پایان‌نامه دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.

پاکدامن، نشانه (۱۳۸۴). "کتابخانه دانشگاهی با هدف استفاده مشترک". مجله کتابداری. سال ۳۹، شماره: ۴۴ (پائیز و

زمستان)، ص ۷۳ - ۸۷.

Bailac, Assumpta(2004)."opening speech Icolc Fall'04 Barcelona"(6th European

meeting).[online].Available:<http://www.cbuc.es/inco1co4bcn/presentations/Bailac.pdf>

kinetica Annual Report(2003/04)[Australia's library

Network].[online].Available:<http://www.nla.gov.au/librariesaustralia/aum/aum04>

/KAUM-Annual-Report.pdf

Modigh,Brigitta(2005)."Cooperation-away to survive for public

libraries?"[online].Available:<http://www.splq.info/issues/vo138-3/01.htmG>

"The Ontario Digital Library Business plan(2002)".[online]. Available:<http://www.accesso1a2.com/od1>

/pdf/ODL-Businessplan-Full.pdf.

Rosenberg,Diana(2005)."Towards the digital library:findings of an investigation to establish the

current status of university libraries in Africa". oxford:International Network for the Availability

of scientific publications (IANSP). [online]. Available: <http://www.inasp.info>

/pubs/INASpdigitallib.pdf

sekambe, Beatrice (2002). "Activities of Existing..". [online]. Available: <http://www.inasp.info>

/ldp/professional /consortia.pdf